

taloissa, joissa he asuivat, ja koska kyseisten laitosten kaupungille aiheuttamat menot olivat tulleet liian suuriksi verrattuna sekä niistä saatuihin tuloihin että niiden hyödyllisyyteen, kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾, että Sörnäisten rantatien ja Siltavuorenrannan virutushuoneet suljettaisiin syyskuun 1 p:nä; kehoittaa rakennuskonttoria säästämään virutushuoneiden korjausta varten kuluvan vuoden talousarvioon merkityt määrärahat; sekä valtuuttaa kiinteistölautakunnan aikanaan myymään virutushuoneet julkisella huutokaupalla velvoittaen ostajan purkamaan ja poistamaan ne.

Katsoen siihen, että virutushuoneita ylimalkaan ei ollut järjestetty Pasi-lan yksityistaloihin, päätettiin toistaiseksi säilyttää sikäläinen kunnallinen virutushuone.

5. Muut kaupungin kiinteää omaisuutta koskevat asiat.

Määräraha vesi- ja kaasujohtoja varten. Kaupunginvaltuuston päätettyä ²⁾, että eräiden Pälkäneenkadun, Kuortaneenkadun, Lemun-, Sammatin- ja Kangasalan- ja Kaikukujan osien tasoitus suoritettaisiin varatyönä, kaupungin teknillisten laitosten hallitus anoi, että edellä mainittuihin katuuihin tulevat vesi- ja kaasujohdot saisi laskea tasoitustyön yhteydessä. Esitykseen myönnettiin ³⁾ ja päätöksen aiheuttamat kustannukset, 276,000 markkaa vesi- ja 101,000 markkaa kaasujohtotöiden osalta, päätettiin ottaa huomioon vuoden 1932 menosääntöä vahvistettaessa.

Hernesaaren vesijohtotyöt y. m. Lähettäessään valtuustolle ehdotuksensa Hernesaaren jaoituskaavaksi ⁴⁾ kaupungin yleisten töiden hallitus samalla lausui, että saaren luovuttaminen varasto- ja teollisuustarkoituksiin edellytti rautatieyhteyden järjestämistä sinne, uuden laiturin rakentamista saaren itäpuolelle ja länsipuolella olevan laiturin korjaamista sekä vesijohdon johtamista Kalastajatorilta saaren keskipaikoille. Rautatien rakentaminen voitiin kuitenkin siirtää vuoteen 1932. Kaupunginhallitus piti uusien varastotarkoituksiin ja pienteollisuuksien tarpeisiin soveltuvien alueiden järjestämistä Länsisataman läheisyyteen erittäin suotavana. Ehdotetuista töistä hallitus oli sitä mieltä, että toistaiseksi olisi laskettava lopullinen vesijohto ainoastaan Munkkisaaren etelärantaan asti ja sieltä väliaikainen kesäjohto Hernesaareen, mikä supistus alentaisi kustannukset 400,000 markasta 270,000 markkaan. Kaupunginvaltuusto yhtyi hallituksen mielipiteeseen ja päätti ⁵⁾, että Hernesaaren vesijohdon laskemista varten tarpeelliset kaivu- ja täyttämistyöt sekä kuormauslaiturien rakentaminen suoritettaisiin varatoina ja kustannettaisiin niitä varten myönnettyillä varoilla sekä että vuoden 1932 menosääntöön merkittäisiin vesijohtoputkien ja niiden laskemisen aiheuttamien kustannusten suorittamista varten 90,000 markan määräraha, jonka sai käyttää jo kuluvana vuonna.

Vesijohtojen uusiminen. Vesijohtolaitoksen esityksestä kaupunginvaltuusto päätti ⁶⁾, että Alppilan ja vesilinnan välinen vanha 400 m/m vesijohto poistettaisiin ja sen sijaan asetettaisiin 800 m/m johto aikaisemmin lasketun samanlaajuisen johdon ⁷⁾ päätekohtasta vesisäiliön haaratien asti ja 600 m/m johto tästä vesisäiliöön asti sekä että työn kustannukset, jotka arvioitiin

¹⁾ Kvsto 10 p. kesäk. 9 §. — ²⁾ Ks. v:n 1930 kert. s. 103. — ³⁾ Kvsto 11 p. helmik. 17 §. — ⁴⁾ Ks. tätä kert. s. 3. — ⁵⁾ Kvsto 22 p. huhtik. 16 §. — ⁶⁾ S:n 18 p. maalisk. 12 §. — ⁷⁾ Ks. v:n 1929 kert. s. 110.

1,000,000 markaksi, suoritettaisiin vuoden 1930 talousarvioon Eläintarhan päävesijohtoa varten merkitystä määrärahasta käyttämättä olevilla varoilla.

Vanhassakaupungissa olevat vesijohtolaitoksen laitteet. Kaupungin teknillisten laitosten hallitus lausui, että sen mielestä oli ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta saataisiin ehkäistyksi jääneulasten muodostumisesta Vantaanjokeen ja siitä johtuvasta vesijohtolaitoksen vedenottopaikan siiviläin tukkeutumisesta aiheutuva vedensaannin keskeytyminen. Tämän tarkoituksen saavuttamiseksi voitaisiin laitoksen höyrykattilalaitteesta johtaa höyryputki raanveden ottopaikkaan, missä höyry voitaisiin syöttää veteen, minkä ohessa olisi järjestettävä eräitä muita laitteita raakavesikaivojen tyhjentämisen ja pumppusiiviläin puhdistamisen helpottamiseksi. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ¹⁾ tämän ehdotuksen ja myönsi hallituksen käytettäväksi sen toteuttamiseen 670,000 markkaa maksettavaksi ennakolta kaupunginkassasta ja sittemmin merkittäväksi vuoden 1932 menosääntöön.

Sähkölaitoksen vastainen kehitys. Kaupungin teknillisten laitosten hallituksen asettama asiantuntijalautakunta, johon kuuluivat Tukholman sähkölaitoksen teknillinen johtaja N. Forsslund, Elektriska prövningsanstaltens nimisen laitoksen johtaja T. Holmgren sekä Voima- ja polttoainetaloudellisen yhdistyksen apulaisjohtaja H. Frilund sekä puheenjohtajana hallituksen puheenjohtaja B. Wuolle, oli lokakuun 12 p:nä 1929 päivätyssä mietinnössä ²⁾ lausunut käsityksensä niistä suuntaviivoista, joita olisi noudatettava sähkölaitoksen vastaisessa kehityksessä. Lautakunta totesi, että melkein kaikissa maailman suurimmissa kaupungeissa, joissa tasavirta oli käytännössä, oltiin aikeissa siirtyä käyttämään vaihtovirtaa, pääasiallisesti taloudellisista syistä. Vaihtovirran jakelu vaati vähemmän perustamispääomaa ja tuli sekä virran suuremman tehon että käytön automaattisen luonteen takia käyttökustannuksiltaanakin huokeammaksi. Eräs syy, joka ei ollut yksinomaan taloudellinen, mutta joka sekini puolusti vaihtovirran käytäntöönottamista, oli, että tätä järjestelmää sovellettaessa katuja ei yhtä paljon kuin tasavirtajärjestelmää varten tarvinnut repiä eikä niihin sijoittaa niin paljon kaapeleita. Kuitenkin lautakunta ainoastaan hyvin harvinaisissa poikkeustapauksissa piti olemassa olevien tasavirtalaitteiden hylkäämistä ja siirtymistä kokonaan vaihtovirtaan oikeutettuna, eikä Helsingissä tällaista menettelyä taloudellisista syistä voitu ajatellakaan, niin kauan kuin tasavirtaverkolle ei ollut muuta kannattavaa käytäntöä. Sensijaan voi eräissä tapauksissa ja varsinkin alueilla, joilla jakelu toimitettiin ilmajohdoilla, siirtyminen tasavirrasta vaihtovirtaan tapahtua jo ennenkuin tasavirtalaitteiden kuormitus sitä vaati, mainittujen laitteiden laajentamisen ja vastaisten kustannusten välttämiseksi. Lautakunnan mielestä voitiin kaupunki sopivinta virranjakelutapaa silmällä pitäen jakaa neljään eri alueeseen, nimittäin a) cityalue, kaupungin liikekeskus, jossa suuret uudisrakennukset ja yleensä sellaiset kuormitukset, joista aiheutui vähän tai ei mitään siirtokustannuksia, oli pantava vaihtovirralle, mutta jossa muuten ei tarvittu vaihtovirran jakeluverkkoa; b) Silta-saari, Kruunuhaka, Katajanokka, eräät cityn etelä- ja länsipuolella sijaitsevat alueet sekä eteläinen Töölö, jotka olivat täysin rakennettuja, pääasiallisesti asuntotarkoituksiin käytettyjä alueita ja joilla vaihtovirta toistaiseksi ei ollut perusteltu, vaan joilla tasavirtajärjestelmää olisi edelleen kehitettävä siihen jo uhrattujen pääomain käyttämiseksi ja siirtokustannusten välttämiseksi; c) Kallio, eräät Töölön osat sekä kaupungin lounaisosa, joilla alueilla vilkas

¹⁾ Kvsto 10 p. kesäk. 11 §. — ²⁾ Kvston pain. asiakirj. n:o 22 v:ltä 1930.

rakennustoiminta oli käynnissä tai odotettavissa ja joille vaihtovirtajakeluverkko olisi laskettava ottaakseen kaikki uudet liittymiset; sekä d) esikau-punkialueet, joilla siirtymiskustannus oli hyvin vähäinen, koska hissejä ja moottoreita ei sanottavasti ollut, ja joilla siirtyminen kokonaan vaihtovir-taan oli taloudellisesti perusteltua. Tarkkoja, lopullisesti vahvistettuja rajoja ei voitu vetää eriluontoisten alueiden välille, vaan nämä oli määrättävä toistaiseksi ja muutettava kehityksen vaatimusten mukaan ja sikäli kuin kokemusta saatiin. Tällöin oli otettava huomioon, että vaihtovirtalaitteihin uhratulle pääomalle voitiin laskea pitempi kuoletusaika kuin vastaavalle tasavirtalaitteihin uhratulle pääomalle.

Helsingin kaupungille siirtymisen vaihtovirtaan aiheuttaisi suhteellisen vähän muutoksia ja siten myös verraten vähän kustannuksia, koska kaupun-gin sähkölaitos alunperin oli suunniteltu vaihtovirran käytön mahdollisuutta silmälläpitäen. Laitoksen johtaja arvioi siirtymisen aiheuttamat kustannuk-set n. 5,000 markaksi kilowatilta ja katsoi siirtymisen käyvän päinsä vai-keuksista, koska m. m. talojen nousujohdot alunperin oli rakennettu siten, että niitä ei tarvinnut uusia. Edullista oli myöskin, että kustannukset voitiin jakaa n. 10 vuodelle.

Vaihtovirtalaitteiden jakelujännitettä valittaessa oli ajateltavissa kolme perusjärjestelmää, joille moottoreita ja kojeita yleensä valmistettiin, nimittäin 380/220 voltia, moottorit 380 voltille ja lamput 220 voltille, 3×220 voltia, sekä moottori että lamput 220 voltille; sekä 220/127 voltia, moottorit 220 voltille ja lamput 127 voltille. Vaihejännitteen tuli lamppujen takia olla niin lähellä tasavirtajärjestelmän jännitettä kuin mahdollista. Lisäksi tuli ulom-maisen jännitteen keitto- ja lämpökojeiden takia olla jotenkin saman molem-mille järjestelmille ja lopuksi vaihtovirtajärjestelmän ulomman jännitteen moottoristandardin takia 220 voltia. Näitä kolmea toivomusta ei kuiten-kaan voinut kaikkia yhtäaikaa tyydyttää, minkä johdosta asiantuntijat ehdot-tivat, että kaupungin tasavirtaverkon jännite korotettaisiin 120 voltista 125 volttiin, mikä kävi päinsä tuottamatta haittoja kuluttajille, sekä että vaihto-virtaverkon jännite määrättäisiin 220/127 voltiksi, jolloin saavutettaisiin se etu, että koko kaupungilla olisi sama lamppujännite.

Mittarien välttämätön tarkistaminen oli lautakunnan mielestä toimitet-tava mittarin käyttöpaikalla. Haittana oli tällöin, että mittari sen ajan, mikä kului jännitteen suurentamisesta mittarin tarkistamiseen, tuli näyttämään jonkin verran liian alhaiset arvot ja sen jälkeen, kunnes jännitteen suurenta-minen oli loppuun suoritettu, jonkin verran liian suuret. Yksinkertaisinta olisi, että sähkölaitos kärsisi mittaushäviön tai myöskin käyttäisi laskutuk- sessa sopivaa kertointa, sikäli kuin kaikkia mittareita ei ollut ehditty tarkis-taa ennen jännitteen suurentamisen päättymistä.

Siirryttäessä tasavirrasta vaihtovirtaan oli lautakunnan käsityksen mukaan välttämätöntä, että sähkölaitos otti suorittaakseen suuren osan kojeiden välttämättömän vaihdon aiheuttamista kustannuksista. Niinpä näytti selvältä, että sähkölaitoksen tuli tuottamatta kuluttajille kustannuk-sia yleensä vaihtaa tai muuttaa sellaiset moottorit ja kojeet, joita ei voitu käyttää vaihtovirralla. Poikkeuksia voitiin tietenkin tehdä, jos olemassa ole-vat moottorit tai kojeet olivat vanhaa, vähemmän tehokasta rakennetta eikä asianomainen kuluttaja kohtuudella voinut vaatia ilmaiseksi uutta tehokasta vaihtovirtalaitetta niiden sijaan. Tällaisissa tapauksissa oli sopivinta, että laitos kohtuulliseen hintaan lunasti vanhan moottorin tai kojeen jättäen uuden hankkimisen kuluttajan tehtäväksi tai myös, että vaihtamisesta vaa-

dittiin määrätty välimaksu. Ennen kaikkea oli tärkeätä alusta alkaen soveltaa periaatteita, jotka kestivät, jos siirtämistä vastedes jouduttiin toimittamaan laajemmaltikin kuin toistaiseksi oli tarkoitus. Missään tapauksessa maksuton kokeiden vaihtaminen ei voinut tulla kysymykseen, kun kuluttaja muutti toiselta alueelta toiselle, jolla virtajärjestelmä oli erilainen.

Sisäkaupungin vaihtovirranjakelulle oli käytön varmuuden suhteen asetettava suuremmat vaatimukset kuin tasavirran ollessa käytännössä, koska patterireserviä ei ollut olemassa. Tarkoituksenmukaisinta olisi jakaa suurjänniteverkko kahteen järjestelmään, joista toista syötettäisiin höyryvoimalla mahdollisine vesivoimalisineen, toista yksinomaan vesivoimalla. Järjestelmien tuli olla rinnankytketyt joko ehkäisykelojen tai muuntajain avulla ja niin järjestetyt, ettei toisen järjestelmän vian tarvinnut huomattavasti vaikuttaa toiseen. Jos lisäksi ryhdyttiin sellaisiin toimenpiteisiin, että vikojen sattuessa automaattisesti kytkettiin pois kuormitus, joka ei edellyttänyt hetkellistä reserviä, ja lopuksi järjestettiin höyryasema siten, t. s. määrättyinä vuodenaikoina käytettiin sitä niin, että se vian sattuessa heti voi ottaa määrätyn kuormituksen, lautakunta arveli, että käyttö aina voitiin ylläpitää häiriintymättömänä jompaakumpaa järjestelmää käyttäen.

Edelleen lautakunta ehdotti, että sähkölaitoksen alueella olevaa höyrykoneistoa toistaiseksi lisättäisiin siten, että sen normaali teho peitti laitoksen huippukuormituksen, sekä että vastaiselle uudelle höyryvoimaketukselle varattaisiin paikka Salmisaaresta.

Kaupungin teknillisten laitosten hallitus, joka kaikin puolin yhtyi asian tuntijalautakunnan esittämiin periaatteihin, lähetti mietinnön kaupunginvaltuustolle ja anoi edelleen, että sähkölaitoksen talousarvioon vuosittain merkittäisiin 1,000,000 markan siirtomääräraha muutostyötä varten, kunnes siitä aiheutuvien kustannusten kokonaismäärä voitiin tarkasti määritellä.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto täydellisesti yhtyen hallituksen esitykseen päätti ¹⁾

että niissä kaupunginosissa, joissa rakennustoiminta oli runsasta tai joissa sen odotettiin siksi tulevan, sähköenergia toimitettaisiin kuluttajille mikäli mahdollista vaihtovirtana;

että siihenastinen lammputjännite säilytettäisiin suurentamalla sitä ainoastaan 125 à 127 volttiin;

että sähkölaitos pääasiallisesti ilmaiseksi vaihtaisi kulutuskojeet niissä tapauksissa, joissa laitteiden kytkeminen tasavirrasta vaihtovirtaan kävi tarpeelliseksi;

että suurjänniteverkko jaettaisiin mahdollisimman suuren käyttövarmuuden aikaansaamiseksi myöskin pienjännitevaihtovirtajärjestelmään; sekä

että jännitteen muuttamisesta aiheutuvaa mittaustappiota ei otettaisi huomioon veloituksessa.

Kysymys sähkölaitoksen höyrykoneiston laajentamisesta oli kaupunginvaltuuston samaten kuin kaupunginhallituksenkin mielestä ratkaistava vuosittain talousarviota järjesteltäessä, minkä vuoksi sitä ei otettu käsiteltäväksi tässä yhteydessä. Myöskään valtuusto ei voinut hyväksyä hallituksen ehdotusta määrätyn vuotuisen määrärahan vahvistamisesta muutostyön kustannusten suorittamiseksi, koska oli periaatteellisesti väärin siten ennakolta velvoittaa kaupunki kyseistä laatua olevan määrältään vahvistetun menon suorittamiseen.

¹⁾ Kvsto 11 p. helmik. 11 §.

Järjestelyratapihan rakentaminen Merisatamaan. Kaupungin yleisten töiden hallitukselle antamassaan promemoriassa ¹⁾ rakennuskonttorin satamaja rautatieosaston päällikkö oli lausunut, että satamarata olisi rakennettava kaksiraiteiseksi Töölön tavara-asemalta Merisatamaan, mutta että se sieltä Eteläsatamaan ja Katajanokalle voi jäädä yksiraiteiseksi, sekä että rautatiehallitus oli pitänyt tätä ratkaisua tyydyttävänä, koska matka Eteläsatamaan oli lyhyt ja Merisatamaan, josta tulisi kaksiraiteisen satamaradan pääteasema, mahtui suuri määrä raiteita. Toisaalta olisi niin suuri osa alueesta kuin mahdollista käytettävä istutusten järjestämiseen ja rautatieraiteiden lukua supistettava huomioon ottaen, että satama, josta oli ihana näköala Suomenlahdelle, oli suosittu kävelypaikka ja rakennettavaksi päätetyn rantatien valmistuttua varmaan saisi osakseen vielä enemmän huomiota. Ottaen huomioon nämä näkökohdat satamaja rautatieosasto oli laatinut Merisataman järjestelyratapihan suunnitelman. Tämän mukaan kaikki kuormausta ja purkausta siirrettäisiin kortteliin n:o 178, missä myöskin rautatievaunujen varastoimisen tuli tapahtua. Laivurinkadun ja Neitsytpolun välillä olevia järjestelyraiteita käytettäisiin ainoastaan Eteläsatamaan menevien ja sieltä tulevien junien kohtauspaiikkana ja äärimmäisiä raiteita määrättyyn aikaan päivästä järjestelyraiteina kortteliin n:o 178 ja Hietalahden laivatelakalle johtavia raiteita varten. Siten riittäisivät kuudet rautatieraiteet, mutta vielä kahdet raiteet voitaisiin rakentaa. Nämä raiteet olisivat 480—320 m pitkiä ja niille sopisi hätätilassa kolme junaa samaan suuntaan. Sitäpaitsi olisi rakennettava 400 m pitkä vetoraide Neitsytpolun kohdalla Puistokadun suuntaan jo olemassa olevan satamaradan raiteen kaakkoispuolelle.

Jos puheena oleva suunnitelma toteutettiin, oli välttämätöntä ryhtyä eräihin toimenpiteihin ajo- ja kävelyliikenteen järjestämiseksi. Niinpä oli alituisesti lisääntyvä ajoliikenne johdettava raiteiden eteläpuolitse Helsingin niemelle, missä maasto oli sopiva katusillan ja tarpeellisten noususiltojen rakentamiseen raiteiden yli. Neitsytpolun tasoyliikäytävä oli valitettavasti säilytettävä, mutta voitiin äsken mainitun sillan rakentamisen jälkeen helpommin sulkea ajoneuvoliikenteeltä. Kävelyliikenteen helpottamiseksi oli Kapteeninkadun kohdalle rakennettava kävelysilta raiteiston yli ja vastedes, jos se havaittiin välttämättömäksi, voitiin rakentaa jalankulkijoille aiotut tunnelit raiteiden alitse Neitsytpolun ja Laivurinkadun kohdalle.

Satamaja rautatieosaston laatiman järjestelyratapihan rakentamista koskevan ehdotuksen pohjalle kaupunginasemakaava-arkkitehti oli laatinut satama-alueen asemakaavaehdotuksen, jossa m. m. satamaliikenteen tarpeet huomioon ottaen oli varattu 15 m vapaata laiturileveyttä. Kaupungin yleisten töiden hallitus hyväksyi tämän ehdotuksen sen kaikilta osilta ja huomautti, että Merisatamaan ei sopivasti voinut järjestää matkustajaliikennettä suuremmilla laivoilla kuin höyry- ja moottoriveneillä, koska vedenpinnan ja kalliopohjan väli täällä yleensä oli vähäinen eikä matkustajaliikenteen lisääntymistä täällä voinut pitää suotavanakaan, koska satama niin suuressa määrässä kuin mahdollista olisi varattava vesiurheiluun tarvittaville aluksille, joille se oli erittäin sopiva. Rautatiehallitus, jonka lausunto ehdotuksesta hankittiin, halusi tehdä siihen eräitä muutoksia, joiden tarkoituksena ensi sijassa oli saada aikaan suoranainen yhteys Eteläsataman satamaradalta kaikille Merisataman ratapihan raiteille sekä mahdollisimman tarkoin välttää vastakaarteita. Tämän johdosta laaditussa uudessa suunnitelmassa otettiin

¹⁾ Kvston pain. asiakirj. n:o 2.

nämä toivomukset huomioon, jolloin Merisataman rantaviiva sekä itse rata-piha oli siirrettävä jonkin verran ulospäin ja asemakaavaehdotukseen merkityn monumentaalisen rakennuksen paikka itäänpäin, jotta rakennus edelleenkin jäisi rantatien taustaksi sekä kiinteälle eikä täytemaalle.

Kaikki asian johdosta syntyneet asiakirjat ¹⁾ kaupunginhallitus lähetti kaupunginvaltuustolle omasta puolestaan lausuen pääkohdittain seuraavaa: Satama- ja rautatieosaston laatiman, rautatiehallituksen hyväksymän ehdotuksen mukaan raiteisto liittyi sopivasti olemassa oleviin satamaradan raiteihin, eikä sen rakentaminen estänyt satamaradan laajentamista kaksiraiteiseksi eikä myöskään sen mahdollista siirtämistä Telakkakadulta Munkkisaareen. Suunnitelma liittyi myöskin hyvin sekä Kaivopuiston että Ursinin kallion luo suunniteltuihin istutuksiin. Sensijaan se ei yhtä hyvin tyydyttänyt raiteiden yli kulkevaa ajo- ja jalkaliikennettä. Neitsytpolun tasoylikäytävä oli säilytettävä, mutta heti kun raiteisto oli rakennettu ja purkaus- ja kuormaaliike siirretty kortteliin n:o 178, oli raidevapaa ylikulku nousupenkereineen rakennettava Helsinginniemen seuduille Engelin aukion alapuolelle. Tämän rakentaminen ei kuitenkaan ollut tarpeellista, ennenkuin satamaradan liikenne oli lisääntynyt niin suureksi, että Neitsytpolun tasoylikäytävä joutui pitkiä aikoja olemaan rautatievaunujen sulkemana. Koska ehdotettu uusi raiteisto oli hyvin tilava, tuli tuskin kuitenkaan lähitulevaisuudessa näin käymään, joten raidevapaan ylikäytävän rakentamiskustannusten ei aivan pian tarvinnut rasittaa kaupungin talousarviota. Jos raiteitten yli kulkeva kävelyliikenne vastedes kasvoi niin vilkkaaksi, etteivät Neitsytpolun tasoylikäytävä ja Kapteeninkadun kohdalle ehdotettu raiteiston yli vievä silta voineet sitä tyydyttää, voitiin rakentaa edellä mainitut tunnelit. Kaupunginhallituksessa oli oltu eri mieliä siitä, oliko periaatteellisesti hyväksyttävä koko suunnitelma vai ainoastaan ne sen osat, jotka ensi sijassa toteutettaisiin. Enemmistö oli kuitenkin sitä mieltä, että ainoastaan järjestelyratapihan raiteisto sekä Kaivopuiston ja purkauskaiturin läntisen osan välinen rantaviiva oli lopullisesti määrättävä. Sikäli kuin louhintatöistä saatua kiveä riitti, oli sitä käytettävä Kaivopuiston ja purkauskaiturin läntisen osan välisen rantatien pohjustamiseen sekä ylikulkusillan luoteisen ja molempien eteläisten nousupengerten osittaiseen täyttämiseen, ei kuitenkaan läheisen kallion korkeinta kohtaa korkeammiksi. Purkaussiltaa oli kaupunginhallituksen mielestä käytettävä ainoastaan meritse tuotujen, nopeasti pois kuljetettavien rakennusainesten väliaikaiseen varastointiin, mutta varastopaikkoina, joilla m. m. säilytettiin kaikenlaisia rakennusjätteitä ja romua, ei satama-aluetta vastedes ollut käytettävä.

Asiaa käsiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ²⁾

hyväksyä rakennuskonttorin satama- ja rautatieosaston laatiman ja rautatiehallituksen myöhemmin hyväksymän Merisataman raidejärjestelyä koskevan ehdotuksen;

jättää kysymyksen ylikulkusillan rakentamisesta käsiteltäväksi vasta sitten, kun lisääntyvä rautatie- tai katuliikenne ehdottomasti vaativat raidevapaata ylikulkua, minkä vuoksi Laivurinkadun suuntainen tasoylikäytävä toistaiseksi oli säilytettävä Merikadun ja Merisatamarannan välisenä yhdystienä;

raidejärjestelyn yhteydessä poistaa Kapteeninkadun suuntaisen tasoylikäytävän; sekä

¹⁾ Kvston pain. asiakirj. n:o 2. — ²⁾ Kvsto 18 p. maalisk. 6 §.

oikeuttaa kaupungin yleisten töiden hallituksen käyttämään Merisatamassa käynnissä olevia varatöitä suoritettaessa saatua kiveä osin suunnittelun purkausalaturin länsiosan ja Kaivopuiston välisen rantatien pohjustamiseen, osin luoteisen ja molempien eteläisten nousupenkereiden täyttämiseen, ei kuitenkaan kallion silloista korkeinta kohtaa korkeammiksi.

Varatöiden järjestäminen. Kaupunginvaltuustolle annetussa työttömyys-tilannetta koskevassa selonteossa ¹⁾ kaupunginhallitus lausui, että kaupungin varatoissa tammikuussa oli ollut n. 3,400 miestä, mutta että huolimatta tästä ja siitäkin, että runsaat lumisateet ja avoinna olevat satamat olivat helpottaneet tilannetta, työnvälitystoimistosta työtä etsineiden miesten lukumäärä oli ollut noin 3,000. Jo tästä kävi ilmi, että varatöitä oli jatkettava ainakin entisin määrin ja mikäli mahdollista lisäävää. Kaupunginhallitus olikin oikeuttanut jatkamaan vuoden 1930 lopussa alulle pantuja varatöitä toistaiseksi niiden siihenastisessa laajuudessa ja muodossa. Varatöitä varten oli talousarvioon merkittynä osin 15,000,000 markkaa käytettäväksi kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan, osin 15,000,000 markkaa Herttoniemen rakennustöitä varten. Kaupunginhallitus piti itseään sopivimpana viranomaisena yksityiskohtaisesti päättämään, mitkä työt kertomusvuonna oli suoritettava varatöinä, mutta tahtoi kuitenkin toimia kaupunginvaltuuston hyväksymän työohjelman puitteissa. Hallituksen ehdotus käsitti seuraavat työt, joiden kustannusten oli arvioitu nousevan alla mainittuihin määriin: eduskuntatalon ympäristön tasoitus, 412,500 markkaa; Hietaniemenkadun tasoitus täyteen leveyteensä sekä valmistavat työt puuistutusten järjestämiseksi sinne, 247,500 markkaa; Reijolankadun tasoitus, 385,000 markkaa; Siltasaarenkadun tasoitus, 275,000 markkaa; Penger- ja Porthaninkatujen välisen puistikon tasoitus, 412,500 markkaa; kiviportaiden rakentaminen Pengerkadulle, 110,000 markkaa; Vilhonvuoren tasoitus sekä kiviportaiden rakentaminen ja istutusten järjestäminen sinne, 206,250 markkaa; Kaikukujan tasoitus sekä kiviportaiden rakentaminen, 357,500 markkaa; Sturenkadun tasoitus Helsinginkadun ja Vaasanrinteen väliltä, 1,622,500 markkaa; eräiden Mäkelän teollisuusalueen katujen tasoitus, 2,708,750 markkaa; Punkaharjun tien tasoitus, 206,250 markkaa; Mäkelänsäädun tasoitus, 1,100,000 markkaa; Toukolan työpaja-alueen täyttäminen, 440,000 markkaa; Koskelantien tasoitus, 866,250 markkaa; kallion louhiminen Hesperiankadulla Runebergin- ja Mechelininkatujen välillä, 137,500 markkaa; kallion louhiminen Kuutamotiellä, 137,500 markkaa; satamanrakennustyöt Salmisaaressa, 1,287,000 markkaa; Lapinniemenellä, 176,000 markkaa, Länsisatamassa kortteleissa n:o 255 ja 258, 660,000 markkaa, korttelissa n:o 265, 88,000 markkaa, Merisatamassa 792,000 markkaa, pliktaustyöt, 264,000 markkaa, sekä satamaradan rakennustyöt Leppäsuon alueella, 132,000 markkaa; yhteensä 9,625,000 markkaa rakennuskonttorin katu- ja viemäriosaston toimesta suoritettavia töitä varten ja 3,399,000 markkaa satama- ja rautatieosaston järjestämiä ja johtamia töitä varten. Näiden töiden lisäksi olisi Herttoniemessä suoritettava varatöitä, mutta koska niitä varten jo talousarviota käsiteltäessä myönnettiin tarpeelliset määrärahat asianomaisten hallintoviranomaisten käytettäväksi, ei kaupunginvaltuuston tarvinnut niiden suhteen tehdä muuta päätöstä.

Työt voitiin ajatella järjestettäväksi eri tavoilla. Vuorotyö, joka vuonna 1930 osittain oli otettu käytäntöön, oli järjestetty siten, että samat henkilöt saivat työtä ainoastaan joka toinen viikko ja sillävälillä saivat koettaa hankkia

¹⁾ Kvoston pain. asiakirj. n:o 1.

itselleen työansiota yksityisiltä työmarkkinoilta. Tämä järjestelmä pyrki antamaan työtä niin monille työttömille kuin mahdollista; mutta sen heikkoutena oli, että ansio oli liian pieni perheelliselle, ellei hänellä ollut työtä vapaa- viikkonaan, sekä kaupungin kannalta katsoen, että työ yleensä tuli huonommin suoritetuksi. Jatkuva työ antoi paremman tuloksen, mutta supisti kaupungin mahdollisuuksia hankkia ansiota niin suurille työläisjoukoille kuin oli suotavaa. Kolmas mahdollisuus oli, että varatyöntekijät saivat tehdä työtä jatkuvasti joka viikko, mutta tuntuvasti alennetuin tuntipalkoin. Näitä eri vaihtoehtoja harkitessaan kaupunginhallitus oli tullut siihen käsitykseen, että kertomusvuoden varatyöt Herttoniemen töitä lukuun ottamatta oli suoritettava vuorotoina, joissa perheellisen työntekijän palkka olisi 10 % ja perheettömän 30 % pienempi kuin tariffipalkka. Herttoniemen työt sensijaan oli suoritettava jatkuvina alennetuin tariffipalkoin. Siten järjestettyinä ehdotetut varatyöt riittäisivät n. 3,300 miehelle maaliskuun loppuun asti, minkä ajankohdan jälkeen niitä jotenkin pian katsottiin voivan vähentää ja kesän ajaksi, jolloin yksityinen rakennustoiminta kaikesta päättäen tuli olemaan vilkkaampaa, kokonaan lopettaa. Syksyllä työt oli uudestaan pantava käyntiin suuremmin työvoimin, ja Herttoniemessä oli työn laadun takia välttämätöntä pitää työt käynnissä kesälläkin, kuitenkin vähennetyin työvoimin.

Tutustuttuaan kaupunginhallituksen esitykseen kaupunginvaltuusto päätti¹⁾

hyväksyä rahatoimikamarin ja kaupunginhallituksen päätökset varatöiden jatkamisesta niiden aikaisemmassa laajuudessa ja muodossa vuoden alusta helmikuun 15 p:ään;

oikeuttaa kaupunginhallituksen näitä töitä varten käyttämään sekä niiden varojen ylijäämän, jotka jo oli osoitettu²⁾ vuoden 1930 varatyömäärärahoista, että tarpeellisen rahamäärän aikaisemmin mainituista määrärahoista;

hyväksyä varatöiksi kaupunginhallituksen ehdottamat, edellä luetellut työt sekä valtuuttaa hallituksen laaditun ohjelman mukaisesti määräämään, milloin jokainen työ oli aloitettava ja missä laajuudessa suoritettava;

asettaa yleisten töiden pääluokkaan kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan suoritettavia ylimääräisiä töitä varten merkityn määrärahan, 15,000,000 markkaa, kaupunginhallituksen käytettäväksi;

että kaikki edellä mainitulla määrärahalla kustannettavat työt samoin kuin myöskin Herttoniemen varatyöt oli suoritettava jatkuvina alla mainituin tuntipalkoin:

	Perheelliset, Perheettömät,	
	Smk.	Smk.
Kivityöntekijät ja heihin verrattavat ammattityöntekijät	5: —	4: —
Rusnaajat	4: 50	3: 60
Apurit	4: —	3: 20

että varatyöt paitsi Herttoniemen töitä keskeytettäisiin kesä—elokuuksi kaupunginhallituksen tarkempien määräysten mukaisesti; sekä

että perheelliseksi oli katsottava henkilö, jolla oli huollettavanaan vaimo sekä vähintään yksi 16 vuotta nuorempi lapsi, jos vaimokin oli työttömänä, mutta vähintään kaksi huollettavaa lasta, jos vaimo oli ansiotyössä, sekä

¹⁾ Kvsto 11 p. helmik. 34 §. — ²⁾ Ks. v:n 1930 kert. s. 101.

myöskin se, joka täytti muun laissa säädetyn ylläpitovelvollisuuden, elleivät huollettavat itse kyenneet ansiotyöhön.

Kuten oli edellytetty, kiristyi työmarkkinatilanne syksyllä huomattavasti, ja kaupunginhallitus katsoi tarpeelliseksi yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa suunnitella uusia varatoita. Aikaisemmin suoritettavaksi määrätyistä töistä oli osa vielä kesken, ja kaupunginvaltuustolle osoitetussa esityksessä hallitus ehdotti, että lisäksi seuraavat työt saisi panna käyntiin: Mechelininkadun kokoojaviemärin rakentaminen Hietaniemenkadulta Etel. Hesperiankadulle, Topeliuksenkadun ja Mechelininkadun välisen Kammionkadun osan tasoitus, Kampinkadun leventäminen Fredrikinkadun ja Annankadun väliltä edellyttäen, että tätä työtä varten tarpeellinen asemakaavanmuutos vahvistettiin, sekä Kampinkadulla Annankadun ja Postikadun välillä suoritettavat louhimistyöt, Turuntien tasoitus Tilkan mäen ja Ruskeasuon väliltä, Rajasaaren puhdistusasemaa varten suoritettavat tasoitustyöt edellyttäen, että kaupunginvaltuusto hyväksyi tämän aseman rakentamissuunnitelman, tien rakentaminen Ruskeasuon ja Pasilan väliselle suoluodealle, joka oli aiottu väliaikaiseksi kaatopaikaksi, Toukolantien tasoitus Hämeentielle alkaen ja Lautatarhankadun tasoitus Hämeentielle asti, mitkä kaikki työt suoritettaisiin rakennuskonttorin katuosaston toimesta, sekä kallion louhiminen teurastamoon vievän läntisen raiteen rakentamista varten, mistä työstä satama- ja rautatieosasto huolehtisi. Jos sitäpaitsi Herttoniemen töitä jatkettiin, voitiin siis kaupungin varatoissa lokakuussa pitää 1,190 miestä, marraskuussa 1,790 miestä ja joulukuussa 2,640—2,840 miestä. Herttoniemen töitä varten oli tarvittavat määrärahat käytettävissä ja muita töitä varten 700,000 markkaa aikaisemmin myönnettyistä määrärahoista, mutta lisäksi tarvittiin vielä n. 3,460,000 markkaa. Kaupunginhallitus esitti, että kaupunginvaltuusto hyväksyisi edellä mainitun työohjelman ja myöntäisi sen suorittamiseen tarvittavat määrärahat. Koska työn puute kaikesta päättäen talvella 1931—32 tuli olemaan erittäin ankara ja sen torjuminen kaupungille ylivoimainen tehtävä, hallitus edelleen ehdotti, että valtuusto kääntyisi valtioneuvoston puoleen anoen, että valtion toimesta järjestettäisiin töitä Helsingissä ja sen ympäristöissä.

Hallituksen ehdotukseen myöntyen kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ hyväksyä varatoina suoritettaviksi edellä mainitut katu- ja satamatyöt; valtuuttaa kaupunginhallituksen määräämään, milloin mikin työ oli aloitettava ja miten laajana suoritettava;

myöntää kaupunginkassasta 3,460,000 markan suuruisen ennakkomäärän kaupunginhallituksen käytettäväksi yleisten varatoiden kustantamiseen ja aikanaan merkittäväksi vuoden 1932 menosääntöön; sekä

anoa valtioneuvostolta, että valtion toimesta talvella 1931—32 järjestettäisiin töitä Helsingissä ja sen ympäristöissä.

Kaupunginhallituksen esityksestä valtuusto edelleen päätti ²⁾, että alla luetellut työt oli suoritettava varatoina vuonna 1932: Koskelantien, Helsinginkadun ja Vaasanrinteen välisen Sturenkadun osan sekä Mäkelänkadun tasoitus, kokoojaviemärin rakentaminen Mechelininkadun alle Hietaniemenkadulta Etel. Hesperiankadulle, Topeliuksen- ja Mechelininkatujen välisen Kammionkadun osan tasoitus, Kampinkadun leventäminen Fredrikin- ja Annankatujen väliltä sekä samalla kadulla Annan- ja Postikatujen välillä suoritettavat louhimistyöt, Munkkiniemenkadun ja Haagan välisen Turun-

¹⁾ Kvsto 7 p. lokak. 7 §. — ²⁾ S:n 16 p. jouluk. 15 §.

tien osan tasoitus, Rajasaaren puhdistuslaitoksen rakentamista varten tarpeelliset tasoitustyöt, Hämeen- ja Aavasaksanteiden välisen Toukolantien sekä Hämeentien ja korttelin n:o 282 länsirajan välisen Lautatarhankadun osan tasoitus, viemärijohdon laskeminen samaan katuun, Hesperian- ja Linnan- koskenkatujen välisen Mechelininkadun osan sekä Käpylän ja Tuomarinkylän välisen Tuomarinkyläntien tasoitus, louhimistyöt istutusten järjestämiseksi Arkadian- ja Hietaniemenkatujen kulmaan, Messeniuksenkadun tasoitus, It. puistotien leventäminen, Herttoniemen katutyöt, Herttoniemen satamarakennustyöt, teurastamon läntisen rautatieraiteen ja Arabian radan rakentaminen, Salmisaaressa ja Länsisataman korttelissa n:o 245 suoritettavat louhimistyöt y. m., Länsisataman tasoitustyöt, stadionin paikan ja sille vievän tien tasoitus, Hesperianesplanaadissa olevan kallion louhiminen sekä Nordenskiöldinkadun läntisen rautatienalikäytävän laajentaminen.

Samalla kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ valtuuttaa kaupunginhallituksen: tekemään rautatiehallituksen kanssa sopimuksen viimeksi mainitun työn suorittamisesta valtion toimesta kaupungin suorittaessa puolet työ kustannuksista, ei kuitenkaan enempää kuin 1,000,000 markkaa, edellyttäen, että työ suoritettiin hätäaputyönä ja että siihen otettiin ainoastaan henkilöitä, joilla oli kotipaikkaoikeus Helsingissä;

päättämään, milloin mikin työ oli aloitettava ja missä laajuudessa suoritettava, jolloin hallituksen kuitenkin oli otettava huomioon, että stadionin paikan sekä sille vievien teiden tasoituksen sai aloittaa vasta kaupunginvaltuuston lopullisesti päätettyä, mihin stadion oli sijoitettava; sekä

vuoden alussa käyttämään vuoden 1932 talousarvioon varatöitä varten merkittäviä valtuuston käyttövaroja, kunnes valtuusto ehti päättää varojen osoittamisesta tähän tarkoitukseen.

Edelleen valtuusto määräsi, että Herttoniemen varatöitä oli supistettava kesä—elokuun aikana kaupunginhallituksen määräämällä tavalla sekä että yleiset varatyöt oli kokonaan keskeytettävä mainituksi ajaksi.

Pakinkylän yhdyskunnan valtuusto oli anonut, että Rajatien viereisen puistoalueen sekä erään Mäkelänkadun osan tasoittamisen saisi panna alulle varatyönä sekä että kaupunginvaltuusto viimeksi mainittua työtä varten ilmaiseksi luovuttaisi tarpeelliset työkalut. Esitykseen myönnyttiin ²⁾ ehdoin, että työt suoritettiin kaupungin rakennuskonttorin tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Koskelantien tasoitus. Sitten kun ne vakinaiset työt, joita varten kulu- van vuoden menoarvioon oli merkitty määrärahat, oli suoritettu loppuun, tuli n. 400 miestä jäämään työttömiksi joulukuun alussa ja 350 miestä lisää seuraavan tammikuun alussa. Näillä oli tuskin muuta mahdollisuutta kuin pyrkiä työnvälitystoimiston välityksellä kaupungin varatöihin, mutta koska heidän edellään oli vuoroaan odottamassa suuri joukko muita työttömiä ja kaupungin työnantajana toki ensi sijassa oli pidettävä huolta omista työntekijöistään, kaupunginhallitus oli valtuuttanut kaupungin yleisten töiden hallituksen heti panettamaan alkuun Koskelantien tasoituksen vakinaisena työnä, johon puheena olevat työntekijät otettaisiin. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ²⁾ tämän toimenpiteen samalla päättäen merkitä tätä työtä varten 2,344,000 markkaa vuoden 1932 menosääntöön.

Hyväksyttyjä piirustuksia. Kaupunginvaltuusto hyväksyi rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosaston laatimat Käpylän ja Tuomarinkylän

¹⁾ Kvsto 16 p. jouluk. 15 §. — ²⁾ S:n 28 p. lokak. 24 §. — ³⁾ S:n 16 p. jouluk. 16 §.

välisen Mäkelänkadun osan piirustukset sekä Toukolantien pituus- ja poikkeileikkauspiirustukset ¹⁾ samoin kuin kaupunginarkkitehdin laatimat Sofiankadun yli kaupungintalon ja Pohj. Esplanaadikadun talon n:o 15 välille rakennettavan katetun katusillan ²⁾ piirustukset; sillan kustannukset oli arvioitu 57,000 markaksi.

Korttelin n:o 463 kiviportaat. Ammattienedistämislaitoksen säätiön, joka vuonna 1928 sai ³⁾ XIV kaupunginosan korttelissa n:o 463 sijaitsevan Töölönkadun tontin n:o 28 omistusoikeuden m. m. ehdoin, että säätiö suoritti kyseisen tontin kohdalle tulevan katupenkereen osan aiheuttamat kustannukset, 60,000 markkaa, vapautettiin ⁴⁾ anomuksesta maksamasta sovittua määrää ehdoin, että säätiö sen sijaan rakennuskonttorin hyväksymän piirustuksen mukaan ja sen valvonnan alaisena rakennutti Töölönkadulta penkereelle vievät portaat ja kustansi ne.

Istutuksen järjestäminen kortteliin n:o 418. Kaupunginvaltuusto päätti ⁵⁾, että XIII kaupunginosan kortteliin n:o 418 tonttien n:ot 23 a, 23 b ja 23 c edustalle tuleva istutus oli pantava kuntoon niin pian kuin tontit oli myyty, ja merkitsi tätä tarkoitusta varten vuoden 1932 talousarvioon 230,000 markan määrärahan.

Ratsastuskenttään ja -leiden järjestäminen. Suomen ratsastusliiton anottua, että kaupungin toimesta järjestettäisiin ratsastuskenttiä sekä että vastaisten urheilupuistojen teiden ja käytävien viereen rakennettaisiin ratsastustaita, kaupunginasemakaava-arkkitehti oli laatinut ylimalkaisen ohjelman, joka käsitti 9,000 j. m. ratsastustaita keskuspuistoon ja siihen liittyviin rautatien länsipuolella sijaitseviin puistoihin sekä 7,000 j. m. kaupungin itäosiin; tämä ohjelma voitaisiin toteuttaa vähitellen, sikäli kuin tarkoitukseen myönnettiin varoja. Asiaa kaupunginvaltuustolle esiteltäessä esitys evättiin ⁶⁾, mikäli se koski ratsastuskenttään rakentamista, mutta samalla kehoitettiin kaupungin yleisten töiden hallitusta merkitsemään talousarvioehdotukseensa määräraha ratsastustaitojen järjestämiseksi kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatiman ohjelman mukaisesti.

Kulosaaren sillan osittainen uusiminen. Koska menosääntöön Kuoresaaren ja Kulosaaren välisen Kulosaaren sillan itäisen osan uusimista varten merkitty 300,000 markan suuruinen määräraha ei riittänyt kaikkien tarpeellisten töiden kustantamiseen ja rakennuskonttorin satamaosasto piti välttämättömänä, että koko muutostyö suoritettiin yhtäjaksoisesti, kaupunginvaltuusto päätti ⁷⁾ sallia, että Pohjoissataman halkolaiturin sekä Sörnäisten hiilipistolaiturin osittaista uusimista varten talousarvioon merkittyjen määrärahojen säästöistä sai siirtää enintään 130,000 markkaa lisäykeksi Kulosaaren sillan uusimismäärärahaan.

Malmin kaatopaikka. Helsingin maalaiskunnan terveydenhoitolautakunta oli Uudenmaan läänin maaherralle tehnyt valituksen kaupungin Malmin kaatopaikan lähellä asuville henkilöille aiheuttamista haitoista. Tämän johdosta pyydettiin kaupunginvaltuustolta selityksiä ja valtuuston valmisteluvaliokunta antoi kysymyksen selvittelyn rahatoimikamarin tehtäväksi. Kamari totesi paikalla toimitetussa katselmuksessa, että jätteet tosin jatkuvasti palaessaan levittivät jotenkin ilkeätä hajua, mutta että muuten vallitsi hyvin hyvä järjestys ja siisteys. Oli tosin suotavaa, että puhtaana-

¹⁾ Kvsto 28 p. lokak. 24 ja 14 §. — ²⁾ S:n 17 p. kesäk. 9 §. — ³⁾ Ks. v:n 1928 kert. s. 19. — ⁴⁾ Kvsto 28 p. tammik. 20 §. — ⁵⁾ S:n 22 p. huhtik. 15 §. — ⁶⁾ S:n 13 p. toukok. 20 §. — ⁷⁾ S:n 27 p. toukok. 13 §.

pitotoiminta järjestettäisiin uudelleen esim. rakentamalla polttouuneja tai siirtämällä kaatopaikka syrjäiseen, asumattomaan paikkaan, joka oli kokonaan kaupungin hallussa ja johon voitiin estää asutusta syntymästä, mutta kunnes näin oli tapahtunut, oli kaupungille mahdotonta tulla toimeen ilman Malmin kaatopaikkaa. Kysymys puhtaanapitolaitoksen sijoittamisesta ja laajentamisesta oli paraillaan valmisteltavana kamarin asettamassa komiteassa. Valitusten aiheena olleiden epäkohtain poistamiseksi puhtaanapitolaitos oli velvoitettu kalkitsemaan koko kaatopaikka ja sen lähin ympäristö.

Kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ maistraatille annetussa selityksessä ilmoittaa, mitä asiassa oli tehty, sekä huomauttaa, että kaupungille oli mahdotonta heti poistaa Malmin kaatopaikkaa.

Sittemmin Helsingin maalaiskunnan terveydenhoitolautakunta oli vastannut kaupunginvaltuuston selitykseen ja liittänyt vastineeseensa professori O. von Hellensin lausunnon, jossa tämä lausui mielipiteenään, että Malmin kaatopaikka aiheutti ympäristön asukkaille tuntevia terveydellisiä haittoja, jopa terveydellistä vaaraakin. Valtuusto, jota tämän johdosta kehoitettiin antamaan asiasta uusi lausunto, päätti ²⁾ Uudenmaan läänin maaherralle osoitettavassa kirjelmässä ainoastaan toistaa aikaisemmin antamansa selityksen sekä esittää, ettei edellä mainittu valitus aiheuttaisi toimenpidettä, vaan että odotettaisiin niiden terveydellisten parannusten tuloksia, joihin kaupunki omasta aloitteestaan oli ryhtynyt lantajätteiden poistamiseksi.

Viemärin rakentaminen teurastuslaitokselta Kyläsaareen. Kaupungin yleisten töiden hallitus ilmoitti, että rakennuskonttorin katu- ja viemäri-osasto oli laatinut suunnitelman, jonka mukaan viemäriveresi johdettaisiin teurastuslaitokselta Kyläsaaren puhdistuslaitokseen, ja tällöin joutunut käsittelemään erästä periaatteellisesti suhteellisen laajakantoista kysymystä, jonka ratkaisu vaikutti mainitun viemärin suuruuteen ja myöskin koski kaupungin itäosien viemärialueiden jaoitusta sekä kaupungin vastaisten puhdistusasemain rakentamista. Erään aikaisemmin hyväksytyn ohjelman mukaan rakennettaisiin tällaiset puhdistusasemat paitsi Kyläsaaren sekä Hanasaaren että Tervasaaren. Oli kuitenkin mahdollista jakaa Hanasaaren aseman osalle tuleva alue molempien muiden asemain kesken, jolloin mainittu saari saataisiin käytettäväksi satamatarkoituksiin. Tämä jaoitus edellytti, että viemärinsuuhun n:o 42 virtaava viemäriveresi johdettiin Kyläsaaren puhdistusasemalle ja suunnitellun Hanasaaren aseman alueen muut viemärinsuut vastedes yhdistettiin Tervasaaren asemaan. Viemärijohdon n:o 42 likavesi voitiin ilman pumppuamista johtaa Kyläsaaren gravitatiojohdossa, joka suurelta osalta yhtyi teurastamon viemärijohtoon, ja tämä oli senyuoksi rakennettava läpimitaltaan suuremmaksi. Tämän suunnitelman toteuttaminen vapauttaisi Sörnäisten satama-alueen puhdistusasemista. Kyläsaaren puhdistusasemaa oli vastaavasti suurennettava, mikä kävi hyvin päinsä, jos puhtaanapitolaitokselle varatun alueen sai käyttää mainittuun laajentamiseen. Teurastuslaitokselta Kyläsaaren rakennettavan viemärin kustannukset hallitus arvioi 3,765,000 markaksi edellyttäen, että viemäri rakennettiin niin suureksi, että se voi johtaa myöskin viemärijohdon n:o 42 likaveden.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen edellä mainittua esitystä esitellessä kaupunginvaltuusto hyväksyen itäisten kaupunginosain viemäriolojen ehdotetun uuden järjestämissuunnitelman päätti ³⁾, että viemärijohto teuras-

¹⁾ Kvsto 25 p. helmik. 5 §. — ²⁾ S:n 18 p. marrask. 7 §. — ³⁾ S:n 28 p. lokak. 11 §.

tuslaitokselta Kyläsaaren puhdistusasemalle rakennettaisiin ehdotettujen suurempien mittojen mukaan, varata edellä mainitun puhdistusaseman laajentamiseen tarvittavan lisäalueen sekä ottaa kysymyksen määrärahan osoittamisesta puheena olevaan tarkoitukseen käsiteltäväkseen vuoden 1932 talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Kyläsaaren puhdistusasema. Rakennuskonttori oikeutettiin ¹⁾ kuluvana vuonna käyttämään vuoden 1932 talousarvioon Kyläsaaren puhdistusasemaa varten merkittävästä määrärahasta 800,000 markan suuruinen ennakkomäärä.

Kaupungin viemäriverkoston järjestely sekä puhdistusaseman rakentaminen Rajasaaren ja pumppuaseman järjestäminen Savilaan. Määrätessään toukokuun 5 p:nä 1926 kaupungin viemärioloja parannettaessa noudatettavat suuntaviivat ²⁾ kaupunginvaltuusto m. m. totesi, että kaupungin rantavesiä varsinkin altaissa lahdissa ja satama-altaissa oli pidettävä enemmän tai vähemmän, jopa osaksi hyvinkin likaantuneina ja paikoitellen vakaviakin haittoja aikaansaavina. Tämän epäkohdan poistamiseksi olisi viemärijohtoja pidennettävä, niin että niiden suut joutuivat suhteellisen syvälle vedenpinnan alle ja n. 100 metrin päähän rannasta. Siellä, missä viemärijohtoon pidentäminen jostakin syystä ei olisi vienyt toivottuun tulokseen, oli likavesi tavalla tai toisella puhdistettava, ennenkuin se johdettiin rantavesiin.

Ehdotuksesta, että likavesi koottaisiin yhteen ainoaan johtoon tai harvoihin johtoihin ja pumpputtaisiin ulapalle suhteellisen etäälle kaupungista, valtuusto lausui käsityksensä, että tämäkin toimenpide veisi tyydyttävään tulokseen sekä että toisaalta tämän järjestelmän ja toisaalta pidennetyt viemärit ja puhdistusasemia käsittävän järjestelmän välinen valinta oli yksinomaan kustannuskysymys. Jotta kaupungilla joka tapauksessa vastedes olisi vapaat kädet järjestelmän valinnassa, oli uusia kaupunginosia suunniteltaessa myöskin viemäriolot tutkittava ja varattava paikat ennemmin tai myöhemmin mahdollisesti tarpeellisille puhdistusasemille.

Kaupunginvaltuuston tehtyä edellä selostetun päätöksensä rakennuskonttori sen toteuttamiseksi oli laatinut suunnitelman niitä suuntaviivoja noudattaen, jotka oli esitetty kaupunginvaltuuston edellä mainitun käsityksen pohjana olleessa toukokuun 28 p:nä 1923 annetussa komiteanmietinnössä ³⁾. Tästä suunnitelmasta hankittiin lausunnot johtaja G. K. Bergmanilta ja kapteeni W. von Greyerziltä, jotka puolsivat sitä eräiltä kohdin muutettuna, kuitenkin ainoastaan vaihtoehtona, mutta samalla esittivät toisen ehdotuksen, jonka mukaan rakennettaisiin koko kaupunkia tai sen suurinta osaa varten yhteinen viemärinsuu siihen kuuluvine puhdistuslaitoksineen ja vesi johdettaisiin tästä viemärinsuusta ainoastaan osaksi puhdistettuna ulapalle. Tämän periaatteellisen kysymyksen lopullinen ratkaisu oli asiantuntijain mielestä jätettävä riippuvaiseksi vastaisista tutkimuksista.

Nämä lausunnot aiheuttivat asiaa koskevien laajojen lisäselvitysten ⁴⁾ hankkimisen. Niinpä antoivat lausuntonsa rakennuskonttori, kapteeni W. von Greyerz ja yli-insinööri H. Blunk. Merentutkimuslaitokselta pyydettiin selvitystä meriveden virtasuhteista kaupungin edustalla ja likaviemäriveden sekoittumisesta meriveteen.

Kaupungin oli sillävälin kuitenkin ollut pakko lopullisesti järjestää pohjoisten ja koillisten osiensa viemäriolot rakentamalla puhdistusasema Kyläsaaren, jota vastoin kysymys Töölönlahteen laskevan viemäriveden tarkoi-

¹⁾ Kvsto 28 p. lokak. 12 §. — ²⁾ Ks. v:n 1926 kert. s. 32. — ³⁾ Kvston pain. asiakirj. n:o 4 v:lta 1924. — ⁴⁾ S:n n:o 12 v:lta 1931.

tuksenmukaisesta ja perinpohjaisesta käsittelystä edelleen odotti ratkaisuaan. Töölön väkiluku oli huomattavasti lisääntynyt ja vedenkulutus henkeä kohden Helsingissä miltei kaksinkertaistunut Savilan puhdistusaseman rakentamisen jälkeen, joten tämä asema kuivalla säällä kykeni puhdistamaan ainoastaan 25 % sille virtaavasta likavedestä. Muu osa likavedestä virtasi puhdistamattomana Töölönlahteen aiheuttaen ilmeisiä terveydellisiä epäkohtia. Kaupungininsinööri oli vastustanut Savilan puhdistusaseman laajentamista koskevaa ehdotusta, koska hänen mielestään¹⁾ suuremman puhdistusaseman sijoittamista keskelle vastaista puistoaluetta ei voinut pitää onnellisena ratkaisuna, ja ehdotti senvuoksi, että Savilan laitoksen sijaan rakennettaisiin pumppuasema, josta viemäriveresi johdettaisiin merenrannalla olevaan suurempaan puhdistuslaitokseen. Kaupungin yleisten töiden hallitus yhtyi tähän ehdotukseen ja lausui samalla mielipiteenään, että meren rannalle ehdotettu asema hyvin voitiin sijoittaa Taivallahden tienoille tai Rajasaareen, joista vaihtoehtoista jälkimmäistä ehdottomasti oli pidettävä parempana. Rajasaaren eteläosaan sijoitettuna puhdistuslaitos jäisi kaikiksi ajoiksi eristetyksi eikä mitenkään ehkäisisi kaupunginasemakaavaehdotusten toteuttamista. Hallitus olikin antanut laatia kaksi suunnitelmaa puhdistusaseman rakentamiseksi Rajasaareen¹⁾. Ensimmäisen, n:o I merkityn vaihtoehdon mukaan laitos rakennettaisiin koko sitä aluetta varten, jonka viemäriveresi vastedes puhdistettaisiin Rajasaareen, eli n. 40,000 hengen suuruiselle asukasmäärälle, toisen, n:o II merkityn mukaan ainoastaan sitä aluetta varten, joka oli yhdistetty Savilan asemaan, eli n. 20,000 henkeä varten. Hallitus oli puolestaan sitä mieltä, ettei kaupungin viemäriolojen kehittämistä tarkoittavia toimenpiteitä ollut lykättävä niiden vaatimien taloudellisten uhrausten tähden, vaan että niitä oli jatkettava sikäli kuin kaupungin rahallinen asema salli pääoman sijoittamista uudislaitteihin. Ensi sijassa oli suoritettava kiireellisimmät ja välttämättömimmät työt samoin kuin ne, jotka sopivat suoritettaviksi varatoina. Rajasaaren puhdistusaseman rakentamisesta hallitus niinmuodoin oli sitä mieltä, että sitä varten tarpeelliset louhimis- ja tasoitus-työt oli suoritettava ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti, jota vastoin rakennusohjelma sittemmin voitaisiin jakaa usean vuoden osalle, jotta Kyläsaaren puhdistuslaitoksesta saadut kokemukset voitaisiin ottaa huomioon suunniteltaessa Rajasaaren laitoksen teknillisiä laitteita.

Sittemmin kaupunginhallitus oli tutkinut edellä kosketeltuja laajakan-toisia ja kaupungin terveydellisten olojen kannalta erittäin merkityksellisiä kysymyksiä. Ennenkuin merentutkimuslaitoksen selvitys saatiin, hallitus ei katsonut voitavan tehdä periaatteellista ratkaisua molempien vaihtoehtosten välillä, joista toisen, rakennuskonttorin esittämän mukaan kaupungin alueelle sopiviin paikkoihin rakennettaisiin useita biologisia puhdistusasemia ja toisen, asiantuntijain johtaja G. K. Bergmanin ja kapteeni W. von Greyerzin esittämän mukaan mainittujen laitosten sijaan rakennettaisiin yhteinen viemärijohto, joka veisi likaveden aavaan mereen. Mutta ratkaisu voitiin kaupunginhallituksen mielestä hyvin lykätä myöhempään ajankohtaan edellyttäen, ettei tässä suhteessa tarpeellisia ja välttämättömiä toimenpiteitä silti lykätty, vaan että ne heti toteutettiin sikäli kuin käytännöllinen tarve vaati.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen ehdotukseen, että Savilan puhdistusaseman sijaan rakennettaisiin pumppuasema siihen kuuluvine paine- ja kokoojaajohtoineen sekä että uusi puhdistuslaitos järjestettäisiin Rajasaareen

¹⁾ Kvoston pain. asiakirj. n:o 12 v:lta 1931.

sekä Savilan että Taivallahden viemärialueita varten, kaupunginhallitus oli täydellisesti yhtynyt. Hallitus ei katsonut voivansa olla määräämättä kantaansa tässä itsessään jotenkin laajakantoisessa kysymyksessä ja jäädä odotamaan järjestelyn yleisiä suuntaviivoja koskevan kysymyksen ratkaisua. Tämän menettelyn ensimmäinen ja painavin syy oli Töölönlahden veden laatu. Savilan alueen viemäriveresi oli täydellisesti puhdistettava, ennenkuin se johdettiin rantaveteen, ja tämä tapahtuisi sopivimmin Rajasaareen rakennettavassa puhdistuslaitoksessa. Siten saataisiin Töölön länsiosien viemäriolot lopullisesti järjestetyiksi ja rantaveden jatkuva huononeminen sillä alueella, jolla m.m. Hietaranta, Humallahden uimalaitos ja Seurasaaari sijaitsivat, kerta kaikkiaan tehokkaasti ehkäistykseksi.

Rakennuskonttorin laatimista kyseisen laitoksen rakennussuunnitelmista kaupunginhallitus lausui mielipiteenään, ettei toistaiseksi ollut syytä lopullisesti hyväksyä kumpaakaan vaihtoehtoa, mutta että valmistavat työt oli pantava alulle laajemman ehdotuksen pohjalla.

Täydellisesti kaupunginhallituksen ehdotuksen mukaisesti kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾

jättää kysymyksen koko kaupunginalueen viemäriverkoston vastaisen järjestelyn perusteista toistaiseksi avoimeksi, kunnes saatiin merentutkimuslaitoksen selvitys meriveden virtasuhteista kaupungin edustalla ja viemäriveden sekoittumisesta meriveteen;

hyväksyä kaupungin yleisten töiden hallituksen ehdotuksen puhdistus-
aseman rakentamisesta Rajasaareen sekä pumppuaseman ja siihen kuuluvan
painejohdon ja tarpeellisten kokoojajohtojen rakentamisesta Savilaan;

että töiden suoritus aika ja laajuus oli määrättävä kulloinkin erikseen
kaupunginhallituksen ehdotuksen pohjalla talousarvion käsittelyn yhtey-
dessä; sekä

antaa rakennuskonttorille tehtäväksi hyvissä ajoin valmistella tämän
suunnitelman toteuttamiseksi välttämättömät toimenpiteet.

Luistinradat. Kaupunginvaltuusto päätti ²⁾, että Vallilaan ja Käpylään
järjestettäisiin kaupungin ylläpitämät luistinradat, joille yleisöllä olisi vapaa
pääsy. Sitäpaitsi päätettiin järjestää Runeberginkadun varrella olevalle
urheilukentälle rata, joka luovutettaisiin Osakeyhtiö Pallokentälle. Kaupun-
gin yleisten töiden hallitukselle annettiin tehtäväksi panettaa kuntoon edellä
mainitut kolme luistinrataa sekä käyttää tähän tarkoitukseen ennakolta
enintään 42,900 markkaa vuoden 1932 talousarvioon luistinratain ylläpitoa
varten merkittävästä määrärahasta.

Vallilan siirtolapuutarha. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ³⁾ kiinteistö-
lautakunnan lähettämät Vallilan siirtolapuutarhan piirustukset.

Kulosaaren tilalla suoritettut parannukset. Koska Kulosaaren tilan vuokraaja
R. Joffs ei ollut voinut maksaa kaupungille maksettavaksi erääntynyttä vuok-
raa, 177,500 markkaa, ynnä kertyneitä korkoja, 33,750 markkaa, oli hänet
kiinteistölautakunnan toimesta asetettu konkurssitilaan, mutta konkurssi
oli rauennut varojen puutteessa. Sitten Joffs oli ilmoittanut voivansa
järjestää asiansa, jos hänelle myönnettiin Kulosaaren tilan jatkettu vuokra-
oikeus viideksi vuodeksi sekä korvausta erinäisistä hänen tilalla suorittamis-
taan parannuksista. Kiinteistölautakunta oli kannattanut Joffsin anomusta,
osin koska kaupunki muuten menettäisi koko saatavansa, osin koska vuok-
raajan toimenpiteet todella olivat lisänneet vuokra-alueella olevien rakennus-

¹⁾ Kvsto 28 p. lokak. 10 §. — ²⁾ S:n 2 p. jouluk. 13 §. — ³⁾ S:n 28 p. lokak. 16 §.

ten arvoa. Lautakunnan edellä mainittuun käsitykseen yhtyen kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾:

myöntää kuluvan vuoden tilierotuksesta vuokraaja R. Joffsillem hänen Kulosaaren tilalla suorittamiensa parannusten aiheuttamien kustannusten korvaukseksi 107,500 markkaa, mikä summa oli vähennettävä kaupungin vuokrasaatavasta; sekä

luopua vuokrasopimukseen perustuvasta 33,750 markan suuruisesta korkosaatavasta per lokakuun 1 p. 1931.

Kansanpuistojen metsänraivaustyöt. Kaupunginvaltuusto myönsi ²⁾ vuoden tilierotuksesta 135,000 markan määrärahan raivaustöiden suorittamiseen Läutasaaren, Kivinokan ja Kulosaaren metsissä sekä ruohokenttäin kääntämiseen ja metsänraivaustöiden suorittamiseen Korkeasaareissa. Työt oli kaupunginpuutarhurin ohjeiden mukaan suoritettava varatoinä kuuden viikon kuluessa ja niihin oli otettava 120 naista ja 22 miestä.

Kaupungin metsäin hoito. Maatalouslautakunta oli vuonna 1928 antanut Uudenmaan läänin maanviljelysseuran metsätoimiston laatia kaupungin metsien hoitosuunnitelman, minkä ohessa mainittu toimisto oli toimittanut metsien luvun ja arvioinnin ³⁾. Saatuaan nämä luku- ja arviokirjat sekä hoitosuunnitelman lautakunta joulukuun 10 p:nä s.v. lähetti rahatoimikamarille kaupungin metsänhoidon järjestämistä koskevan ehdotuksen. Asia palautettiin kuitenkin lautakuntaan, jota kehoitettiin laatimaan vaihtopuolinen ehdotus ja kustannusarvio metsänhoidon järjestämisestä eri järjestelmien mukaan, jotka erosivat toisistaan pääasiallisesti työn valvonnan järjestyksessä. Tämän johdosta syyskuun 16 p:nä 1929 antamassaan mietinnössä lautakunta lausui, että valvonta oli järjestettävä joko siten, a) että työ sopimuksen nojalla uskottiin sopivalle henkilölle tai laitokselle, missä tapauksessa vuosikustannusten laskettiin nousevan 30,000 markkaan, b) että tätä tarkoitusta varten otettiin maatalouskonttoriin metsänhoitaja, jonka vuosipalkka oli 72,000 markkaa, tai c) että perustettiin metsälautakunta ynnä sen alainen metsäkonttori ja palkattiin metsänhoitaja, mistä kaikesta aiheutuisi kustannuksia 165,000 markkaa vuodessa. Sitten kun eräiltä asian tuntijoilta oli hankittu lausunnot lautakunnan ehdotuksesta, lautakunta niihin tutustuttuaan antoi kolmannen, toukokuun 18 p:nä 1930 päivätyn mietintönsä esittäen siinä pääkohdittain seuraavaa:

Hankitut lausunnot antoivat lautakunnalle aiheen yhä uudestaan huomauttaa, että sen mielestä kaupungin metsäin hoidon valvonta voitiin järjestää täysin tehokkaaksi ilman vakinaista metsänhoitajaakin. Aluksi riitti, että joku sopiva metsänhoitaja otti hoitaakseen valvonnan 10,000 markan vuotuisesta pohjapalkasta ja 200 markan päivärahasta ulkotoista sekä että siitä tehtiin sopimus 3—5 vuodeksi. Sen tuntemuksen perusteella, mikä lautakunnalla oli kaupungin metsätalouden mahdollisuuksista, se piti metsänhoitotyövoimain lisäämistä tarpeettomana ja katsoi, että toistaiseksi voitiin tyytyä jo olemassa oleviin kolmeen metsänvartijaan, joista kaksi oli saanut jonkin verran ammattikoulutusta. Kaupungin metsätalous oli niin vaatimatonta, että metsänhoitaja ainakin aluksi voi suorittaa ne käytännöllisen metsänhoidon alaan kuuluvat tehtävät, joihin metsänvartijat eivät pystyneet. Metsänhoitajan työtehtäviä oli lautakunnan mielestä liian aikaista yksityiskohtaisesti määritellä. Ensi sijassa oli pantava käyntiin välttämättö-

¹⁾ Kvsto 16 p. jouluk. 17 §. — ²⁾ S:n 16 p. syysk. 9 §. — ³⁾ Kvston pain. asiakirj. n:o 28 v:lta 1930.

mimmät hakkuut, laadittava hoitosuunnitelmia sekä arvioitava viimeksi ostetut metsät. Kauemmas tulevaisuuteen tähtääviä metsänhoitosuunnitelmia voitiin käytännössä toteuttaa ainoastaan etäämpänä kaupungista olevissa, ennen kaikkea Bengtsårin, Toivoniemen, Siirtolan ja Mankalan tilain metsissä. Lautakunnan mielestä oli parasta, että kaupunki liittyi jäseneksi näiden paikkakuntain metsänhoitoyhdistyksiin. Metsäin hoito ei silloin aiheutanut vaivaa kunnallishallinnolle, ja kustannukset jäivät mahdollisimman vähäisiksi. Bengtsårin metsänhoito esim. voitiin hyvin uskoa yhdistykselle Kimito privata skogsrevir, johon kaupungin oli liityttävä jäseneksi. Tehtyä ehdotusta, että kaupungin metsistä muodostettaisiin erillinen metsänhoitoalue, lautakunta ei kannattanut, vaan piti sitä sekä tarpeettomana että suoraan epätarkoituksenmukaisena. Kaikki kaupungin metsät kuuluivat jonkin kaupungin laitoksen tai tilan yhteyteen ja niiden kanssa yhteiseen hallintoon, eikä tätä yhteyttä ollut rikottava.

Kysymystä kaupungin metsänhoidon järjestämisestä oli sittemmin edelleen valmisteltu rahatoimikamarissa, joka pääasiallisesti yhtyi lautakunnan esittämiin ehdotuksiin, ja kaupunginvaltuuston vahvistamaan kiinteistötoimiston johtosääntöön otettiin metsänhoitajanvirka¹⁾ ja toimiston palkkasääntöön 10,000 markan suuruinen metsänhoitajan palkkio²⁾. Maatalouslautakunnan edellä mainittujen mietintöjen sekä rahatoimikamarin ja kaupunginhallituksen niistä antamien lausuntojen esittelyn jälkeen kaupunginvaltuusto päätti³⁾

että periaatteellisesti jo aikaisemmin perustettavaksi päätetty metsänhoitajanvirka täytettäisiin vuoden 1931 alusta sekä että sen haltijalle kiinteistötoimiston palkkasäännössä vahvistetun 10,000 markan suuruisen palkkion lisäksi maksettaisiin 200 markan päiväraha ulkotöistä sekä sitäpaitsi korvattaisiin todelliset matkakustannukset;

että metsänhoitajanvirka olisi kiinteistölautakunnan alainen.

että jokainen metsäalue hallinnollisesti ja taloudellisesti edelleen jäisi asianomaisen tilan tai laitoksen yhteyteen; sekä

valtuuttaa kaupunginhallituksen päättämään kaupungin liittymisestä yhdistykseen Kimito privata skogsrevir sekä Toivoniemen, Siirtolan ja Mankalan tilain metsänhoidon järjestämisestä samalla tavalla niin pian kuin siihen ilmaantui tilaisuus.

B. Kaupungin irtainta omaisuutta ja rahatointa koskevat asiat.

Kaupungin vuoden 1930 tilit ja tilinpäätös. Kaupungin vuoden 1930 tilinpäätöksen yhdistelmä käsitti seuraavat tulot ja menot:

Tulot.

Säästö vuodesta 1929	Smk	130,220,601: 92
Tuloja talousarvion mukaan	»	560,278,843: 70
Määrärahoja säästynyt	»	29,793,051: 23
Tuloja yli arvion	»	15,652,637: 91
Talousarvioon merkitsemättömät tulot	»	3,351,964: 18
Yhteensä		Smk 739,297,098: 94

¹⁾ Ks. v:n 1930 kunnall. asetuskok. s. 43. — ²⁾ S:n s. 49. — ³⁾ Kvsto 11 p. helmik. 13 §.